

QORTI CIVILI (SEZZJONI TAL-FAMILJA)

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tad-29 ta' April, 2004

Citazzjoni Numru. 1419/2002

Etienne Saliba

vs

Carmen Debrincat

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 11 ta' Dicembru 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Ille I-kontendenti kkontrattaw iz-zwieg fit-18 ta' Jannar 1997.

Ille I-kunsens tal-attur inkiseb permezz ta' biza'.

Ille I-kunsens tal-partijiet kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-

Kopja Informali ta' Sentenza

drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.

Illi ghalkemm il-kontendenti ma kienux interdetti jew morda b'mohħhom, ma kellhomx setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg.

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbi Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg celebrat mill-kontendenti fit-18 ta' Jannar 1997 huwa null ghall-finijiet u effetti kollha tal-Ligi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta ngunta għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 tal-process;

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fis-6 ta' Jannar 2003 fejn il-Qorti pprefiggiet lill-attur sittin (60) gurnata sabiex jipprezenta l-provi kollha li jista' permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta tas-6 ta' Frar 2003 a fol. 11 fejn gie eccepit:-

1. Illi l-eccipjenti taqbel mat-talba attrici limitatament għal dikjarazzjoni u pronunzja illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-18 ta' Jannar 1997 huwa null u bla ebda effett skond il-Ligi, izda dan minhabba ragunijiet imputabbi lill-istess attur u mhux lill-eccipjenti.

2. Illi fl-ewwel lok mhux minnu illi l-kunsens ta' l-attur inkiseb bil-biza'.

3. Illi *inoltre*, u mingħajr pregudizzju ghall-premess, kien l-istess attur illi kien affett minn difett serju ta' diskrezzjoni fuq il-hajja mizzewga u fuq id-dmirijiet u d-drittijiet

Kopja Informali ta' Sentenza

essenzjali tal-mizzewgin, li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, senjatament, l-obbligazzjoni tal-fedelta', kif jista' jigi ppruvat ampjament matul it-trattazzjoni tal-kawza.

4. Illi *inoltre*, kif gie rez kjar mill-agir tieghu matul iz-zwieg, l-attur baqa' jagixxi ta' guvni u b'mod mill-aktar responsabqli minkejja z-zwieg, bil-konsegwenza illi kien l-attur stess illi ma kellux is-setghat ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg.

5. Illi fic-cirkostanzi l-eccipjenti ma għandhiex tbagħti l-ispejjeż tal-prezenti, li għandhom jigu soppoġġati unikament mill-attur.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 12 u 13 tal-process.

Rat il-verbal tat-13 ta' Marzu 2003 fejn ingħata digriet affidavit tal-partijiet b'terminu ta' erbghin (40) gurnata kull-wieħed.

Rat in-nota tal-attur datata 26 ta' Mejju 2003 li permezz tagħha esebixxa l-affidavit tieghu stess u ta' ommu Miriam Saliba.

Rat in-nota tal-konvenuta tas-17 ta' Gunju 2003 li permezz tagħha esebiet l-affidavit tagħha u ta' ommha Josephine Debrincat.

Rat il-verbal tal-24 ta' Gunju 2003 fejn ma deher hadd u l-kawza giet differita għad-29 t'April 2004 għal sentenza *in-difetto ostacolo*.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici qed issir abbazi tal-**artikolu 19 (1) (a), (d) u (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** jiprovo li hemm kaz ta' annullament taz-zwieg:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza".

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi "**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg**" (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu, 2000) diga' kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u ghalhekk din il-Qorti tagħmel referenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif ingħad fil-kaz "**Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba**" (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta' Awissu 1995):-

"... ... biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tamonta għal vjolenza morali jew biza' esterna ta' natura rrezistibbli, cjo` trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens".

Illi inoltre fis-sentenza "**Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo**" (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta' vjolenza u biza' f'din il-materja u gie affermat li sabiex vjolenza morali twassal għal effett li jinvalida:

"trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti".

Illi wkoll, fil-kaz "**Anthony Gatt vs Doreen Gatt**" (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta' Gunju 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:

“... *il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma taghti ebda possibbila` lil min ikun li jisfuggi minnha*”.

Illi I-biza' tista' tkun ukoll “reverenzjali” bhal per ezempju I-biza' lejn genitur jew superjur. Fil-kaz “**Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**” (P.A. - 22 ta' Novembru 1982,) il-Qorti spjegat:-

“*Il-biza' ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza' fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita'. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma għandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza' li wiehed jitkeċċa mid-dar jew li jitlef xi wirt, jew li jsorri xi danni finanzjarji mhux bizzarejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza' li taqa' taht l-artikolu 19 (a).*”

Illi din il-Qorti tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

“(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg”.

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar** ja` **Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza “**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**” (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza għall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:-

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (**Viladrich, P.J.**, “**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**” (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics”* (**Viladrich, P.J.**, op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **“Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia”** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:-

“Kwantu għad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta’

*diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibbilta' ta' karatru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tosserva li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicement diffici, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom”.*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicemente kwaliasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha filmument li jingħata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius għa' Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrità di mente e di libertà, dato che si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif għad fis-sentenza **“Rodianne Graham vs Maria Concetta Zammit”** (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002), b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta'

gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza “non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l` uso del termine *discrezione di giudizio*, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturità piena” (**Pompedda, M.F.**, “Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski” – **Pompedda – Zaggia**, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fissentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, “*fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jagħmel ghazliest jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (ara, **“Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid “*li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzarejjed jew ma tkunx irriflettiet bizarrejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (**“Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt”**, P.A., 15 ta’ April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-artikolu 19 (1) (d) irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima vs Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi propriu ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif inghad fis-sentenza "**Joseph Galea vs Dr. Claudine Galea et nomine**" (P.A. (RCP) 27 ta' Marzu 2003, kif jispjega **Bersini**, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f' zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

*"La piena avvertenza e il deliberato consenso La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)" (**Bersini, F.**, "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun

jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all’assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l’atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell’atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l’età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnhekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza, li kif johrog car mis-sentenza **“Ramzi Saad Gergis vs Nicholina Gergis”** (P.A. (RCP) 28 ta' Ottubru 2003, li għaliha qed issir referenza, l-ghażla libera, u l-kunsens hieles għarrabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghażla

facili, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"... . . . se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (**Pompedda, M.F.**, "Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento." (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilita` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "*di intendere e/o di volere*". "*L'incapacità di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*", jghid **Bersini**, "*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*" (*op. cit.*, p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. **255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenziali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u

nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*

” (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u “**Anna Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

“*il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed “sui generis” u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tiegħu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjo' li tnejn minn nies jagħtu lilhom*

nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu zzieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.*

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**" (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); "**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); "**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) 1-1 ta' Frar 2001); "**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); "**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u "**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**" (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi kif gja' gie ndikat f'din is-sentenza l-kuncett ta' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga gie mfisser f'diversi sentenzi tal-Qrati fosthom fis-sentenzi "**Janet Portelli vs Victor Portelli**" tal-14 t'Awissu 1995 u kif ukoll fis-sentenza "**Sandro Sciberras vs Janette Briffa già Sciberras**" tas-16 ta' Jannar 1998 (P.A. VDG). F'din l-ahhar sentenza jingħad:-

"It seems that discretion of judgement can be lacking if any one of the following three conditions or hypotheses is verified (1) when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking (2) when the contracting party has not yet reached

a sufficient amount of reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; (3) or finally when either contracting party is deprived from internal freedom that is, that capacity to deliberate with sufficient weighing of the motives and, on the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within".

Illi fis-sentenzi "**Isabelle Attard vs Stephen Attard**" deciza fil-21 ta' Novembru 1995 u "**Samuela Lea Pavia vs John Pavia**" (Prim' Awla Qorti Civili) deciza fl-20 ta' Mejju 1996, jinghad in effetti illi sabiex ikun hemm difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm l-inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kosituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti u li jiddeciedi liberament fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali.

Illi I-artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta jinqara hekk kif gej:-

"(h) jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg."

Illi dan I-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, parti interdizzjoni jew mard mentali, dan I-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jaghmilha mpossibbli ghal persuna li jaghti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht I-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi **John R. Keating**, fil-ktieb tieghu "**The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence**" f'pagina 104 jaghti dan I-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will."

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li qabel ma zzewgu l-attur ghamel circa hames snin jghix mal-konvenuta fid-dar ta' din ta' l-ahhar tant li jirrizulta li skond omm l-konvenuta stess kienet tistmahhom bhala ahwa. Illi jidher li l-istess attur kien komdu b'dan l-arrangament insolitu anke ghaliex jirrizulta li kien hemm problemi familjari min-naha tieghu ghalkemm kien u baqa' vicin ta' ommu. Illi jidher li zzewgu pero' b'decizjoni ta' mument meta darba wahda huma u sejrin id-dar qabdu w bbukjaw sala, u wara ghamlu l-arrangamenti kollha ghaz-zwieg, hlied pero' li ma hasbu xejn fejn riedu joqogħdu bil-konsegwenza li kellhom ikomplu joqghodu mal-familja tal-konvenuta.

Illi mill-kumpless tal-provi prodotti jidher li dan kien komdu wkoll ghall-attur ghaliex ex *admissis* huwa kien iberbaq il-flus kollha li kien b'xi mod jaqla' fuq il-karozzi; jidher pero' li malli omm il-konvenuta, li kienet armla bdiet relazzjoni ma' ragel iehor, l-konvenut irreagixxa u beda johrog ma' hbiebu wahdu, u wkoll inqala' l-inkwiet ma' omm l-konvenuta u marru fi *flat* bil-kera, pero' hemm damu biss sitt xhur, u marru joqogħdu għand ommu izda hemm damu ftit xhur bss għaliex wara dan l-konvenuta telqet mill-istess dar, (skond hija giet imkeċċija) u l-partijet isseparaw legalment fejn skond il-konvenuta l-attur kien qabad relazzjoni ma' mara ohra.

Illi dwar din ir-relazzjoni ma' qal xejn l-attur, izda jagħmel emfasi minflok fuq xi problema li l-koppja kellha sabiex ikollha tfal, inkuz akkuzi li l-konvenuta ma kienitx toqghod għall kura li jidher li kellha bzonn sabiex ikollha t-tfal,

liema akkuza giet gha kollox kontradetta mill-konvenuta. Minn dan kollu jidher car li l-partijiet ma kienux imhejjin sew ghaz-zwieg, kienu għadhom immaturi, u zzewgu biss ghaliex fil-fatt kienet għixu flimkien, u din is-sitwazzjoni f'dak iz-zmien kienet komda ghall-attur, specjalment meta kien hemm omm l-konvenuta tiprovd iċċi għall-affarijiet essenzjali tad-dar. Meta fil-fatt din ta' l-ahhar uriet li kellha l-hajja tagħha, kollox jidher li sfaxxa peress li din kienet biddlet is-sitwazzjoni ghall-attur, li ma baqax jiehu l-attenzjoni li jidher li ried u b'hekk l-attur jidher li għamel minn kollox sabiex jahrab din is-sitwazzjoni, nkluz li l-partijiet marru joqogħdu ghall-ewwel darba wahedhom, haga li ma rnexxietx ghaliex din id-darba l-attur mar jghix ma' ommu, sakemm il-konvenuta giet murija li hemmhekk ma kenitx darha.

Illi jirrizulta wkoll li l-istess attur ma kien lest bl-ebda mod li jassumi r-responsabbiltajiet ta' ragel mizzewweg, anzi jidher li kif is-sitwazzjoni nbidlet għalih, huwa ma kienx jagħti kaz tal-konvenuta u kien johrog wahdu u jiddverti kif jagħmel guvni, b'mod li din l-attitudini tal-attur tindika b'mod car u preciz li huwa kien għal kollox matur u qatt ma fitteż relazzjoni serja mal-istess konvenuta.

Illi min-naha tagħha l-konvenuta kienet drat lill-attur wisq u dan kien anke dovut li l-partijiet bdew jghixu flimkien għand omm l-konvenuta meta dawn kienu zghar hafna. Id-deċizjoni taz-zwieg saret wara *circa* hames (5) snin flimkien, fejn l-omm qalet li kienet titrattaw bhala ahwa, u dan juri n-nuqqas ta' serjeta fir-relazzjoni ta' bejn l-istess kontendenti, u l-mod kif ddecidew li jizzewgu hija xhieda ta' mmaturita' tant gravi li twassal lil din il-Qorti sabiex tikkonkudi li l-kunsens taz-zewg partijiet kien vizzjat abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d)** tal-Kap 255 peress li kull parti kellha nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet naxxenti mill-istess.

Illi għalhekk din il-Qorti thoss li dan iz-zwieg għandu jigi ddikjarat null abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d)** tal-Kap 255 għar-ragunijiet imputabbi liz-zewg partijiet.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta'** u **tiddeciedi**, billi filwaqt tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta in kwantu l-istess huma b'xi inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg celebrat mill-kontendenti fit-18 ta' Jannar 1997 huwa null ghall-finijiet u effetti kollha tal-Ligi abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d)** tal-Kap **255** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Bl-ispejjez bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----